

Lisansüstü Eğitimde Disiplinlerarasılık

Yazarlar

Prof. Dr. Yılmaz TONBUL

Dr. Figen ATA ÇİĞDEM

© Copyright 2025

Bu kitabın, basım, yayım ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanhğı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN 978-625-375-883-7	Sayfa ve Kapak Tasarımı Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı Lisansüstü Eğitimde Disiplinlerarasılık	Yayıncı Sertifika No 47518
Yazarlar Yılmaz TONBUL ORCID iD: 0000-0003-3674-619X Figen ATA ÇİĞDEM ORCID iD: 0000-0003-1696-4587	Baskı ve Cilt Vadi Matbaacılık
	Bisac Code EDU000000
Yayın Koordinatörü Yasin DİLMEN	DOI 10.37609/akya.3968

Kütüphane Kimlik Kartı
Tonbul, Yılmaz.
Lisansüstü Eğitimde Disiplinlerarasılık / Yılmaz Tonbul, Figen Ata Çiğdem.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2025.
175 s. : tablo, şekil. ; 135x210 mm.
Kaynakça var.
ISBN 9786253758837

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A
Yenişehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

ÖNSÖZ

Bu kitap, sadece akademik bir çalışmanın değil, yoğun bir emeğin, ortak bir vizyonun ve “birlikte öğrenme” yolculuğunun ürünüdür. Proje süresince, tezi ile bu çalışmanın omurgasını oluşturan doktora öğrencim Dr. Figen Ata Çiğdem ile her aşamada omuz omuza çalıştık. Satır satır, fikir fikir birlikte inşa ettiğimiz bu eserde, proje ekibimizin desteğini her an yanımızda hissettik. Bu vesileyle, projeye kıymetli katkılarından dolayı Prof. Dr. Güven Özdemir’e, Doç. Dr. Nilüfer Demiral Yılmaz’a ve Dr. Öğr. Üyesi Arzu Kılıç’a içtenlikle teşekkür ederim.

Kurumsal süreçlerimizi kolaylaştıran Rektörlük üst yönetimize ve başta Ege Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü’nün değerli yöneticileri olmak üzere tüm enstitü yönetimlerine müteşekkirimiz. Çalışmamızın sahadaki başarısında, sosyal ağların ve akademik dayanışmanın gücünü bir kez daha derinden hissettik. İzmir Bölge koordinatör yardımcısı olmam vesilesiyle tanıma şansı bulduğum, Türkiye’nin dört bir yanından ve yurt dışından veri toplama süreçlerimize destek veren tüm TÜBİTAK 2204 koordinatörlerine teşekkür ederim. Gönderdiğimiz veri toplama araçlarını yanıtlayan, yaygınlaştıran, çalıştayımıza ve eğitimlerimize katılarak bu ekosisteme katkı sunan tüm meslektaşlarıma ve öğrencilerimize minnettarım. Tez izleme komitesi sürecine görüşleriyle katkıda bulunan meslektaşlarımıza da teşekkür ederiz. Ayrıca projenin mutfağında yer alan, bursiyerimizden muhasebe süreçlerini yürüten arkadaşlarımıza kadar herkesin bu başarıda büyük emeği var; her birine ayrı ayrı teşekkür ederiz.

Akademik üretim, çoğu zaman görünmeyen fedakarlıkları da beraberinde getirir. Figen’in eşi Zeki farklı bir disiplinde bu süreçte kendi doktorasını tamamladı, zorlu bir süreçti. Sevgili

oğulları Uygur, geç saate kadar süren çevrimiçi toplantılarımıza eşlik etti. Vazgeçme maliyetleri için Zeki'ye ve Uygur'a teşekkür ederim. Gönüllerini alma işi Figen'den. Son ve yürekten bir teşekkürü sevgili eşim Türkan'a yapmak istiyorum. İnsana umut aşıl原因 bir eşe sahip olduğum için mutluyum. Gelecekte 'Eğitim bilimcinin günlüğü' temalı bir kitabı eşimle birlikte yazmayı isterim. Hayata dair gözlemlerine ve çıkarımlarına çok ihtiyacım olacak.

Yeni bir çağın arifesindeyiz; ardımızdan içinde çocuklarımızın da olduğu yeni bir kuşak geliyor. Uygur, Birtan, Özgün ve niceleri için bir iz bırakabilmek umuduyla kaleme aldık. Yorumlarınız ve önerilerinizle ilgili dönüşleriniz bizi mutlu edecektir. Erişim adreslerimiz aşağıdadır. Faydalı olması dileğiyle, iyi okumalar.

Prof. Dr. Yılmaz TONBUL

17 Aralık 2025, İzmir

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	1
Lisansüstü Eğitimde Dönüşüm.....	1
Bu Kitap Neyi Amaçlıyor?.....	6
Kimler İçin Yazıldı?.....	7

BÖLÜM 1

BİLGİNİN SINIRLARINI AŞMAK:

DİSİPLİNLERARASILIĞIN ANLAM VE KÖKLERİ 9

Lisansüstü Eğitimde Araştırmacı Yetiştirmek:	
Doktoranın Geleceği ve Yönelimler.....	9
Salzburg İlkeleri: Doktora Eğitiminin Temel Çerçevesi.....	12
Doktora Programlarında Çeşitlilik.....	13
Disiplinlerin Doğuşu ve Sınırların Çizilmesi.....	16
Disiplinlerin Etkileşimi: Disiplinlerarasılığa Geçiş.....	17
Disiplinlerarasılık: Çok Disiplinli Ve Transdisipliner	
Yaklaşımlar Arasındaki İnce Çizgi.....	20
Disiplinlerarası Programlar Açmada Yol Haritası?.....	23
Dönüşüm Gerekliliği ve Önündeki Engeller.....	33
Dönüşümün Önündeki Engeller.....	38
Türkiye’de Lisansüstü Eğitimde	
Disiplinlerarasılığın Durumu.....	43
Disiplinlerarası Programlarımız Bize Ne Anlatıyor:	
Neler Açabiliriz?.....	53

BÖLÜM 2

ÖĞRENCİYİ ÇEKMEK: MERAK, ERİŞİM VE FIRSATLAR67

Programlara Kabul Koşulları.....	69
Disiplinlerarası Programlara Çekme Uygulamaları.....	73
Disiplinlerarası Programlara Başvuruları	
Artırmaya Yönelik Öneriler.....	82
Farkındalık Kazandırma Uygulamaları.....	83

BÖLÜM 3

YETİŞTİRME UYGULAMALARI 115

İyi Uygulamaların Önündeki Engeller 129

BÖLÜM 4

DİSİPLİNLERARASI DANIŞMANLIK..... 137

Danışman Niçin Önemli? 139

Danışmanlık Modelleri..... 141

KAYNAKLAR 165

KAYNAKLAR

- [1] World Economic Forum. (2023). *The future of jobs report 2023*. <https://www.weforum.org/reports/the-future-of-jobs-report-2023>
- [2] OECD. (2022). *Trends shaping education 2022*. OECD Publishing.
- [3] Bernstein, B. L., Evans, B., Fyffe, J., Halai, N., Hall, F. L., Jensen, H. S., ... & Ortega, S. (2014). The continuing evolution of the research doctorate. In *Globalization and its impacts on the quality of PhD education* (pp. 5-30). SensePublishers.
- [4] YÖK. (2022). *Doktora öğretiminin iyileştirilmesi çalıştay raporu*. Yükseköğretim Kurulu. <https://www.yok.gov.tr/documents/documents/68bec4aa4e78a.pdf>
- [5] YÖK. (2019). *Geleceğin meslekleri çalışması*. Yükseköğretim Kurulu. <https://www.yok.gov.tr/documents/documents/68f0dd02990a8.pdf>
- [6] Graybill, J. K., Shandas, V., Fyffe, J., & Flores-Scott, E. (2014). Forces of change in doctoral education: A perspective from four early-career researchers. In *Globalization and its impacts on the quality of PhD education* (pp. 31-42). SensePublishers.
- [7] Bao, Y., Kehm, B. M., & Ma, Y. (2016). From product to process: The reform of doctoral education in Europe and China. *Studies in Higher Education*, 43(3), 524–541.
- [8] European University Association. (2005). *Doctoral programmes for the European knowledge society: Report on the EUA Doctoral programmes project, 2004–2005*. <https://eua.eu>
- [9] Golde, C. M., & Walker, G. E. (Eds.). (2006). *Envisioning the future of doctoral education: Preparing stewards of the discipline—Carnegie essays on the doctorate* (Vol. 3). John Wiley & Sons.
- [10] Park, C. (2005). New variant PhD: The changing nature of the doctorate in the UK. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 27(2), 189–207.
- [11] Repko, A. F., Szostak, R., & Buchberger, M. P. (2016). *Introduction to interdisciplinary studies*. Sage Publications.
- [12] Menken, S., & Keestra, M. (Eds.). (2016). *An introduction to interdisciplinary research: Theory and practice*. Amsterdam University Press.
- [13] Schneider, C. G. (2003). Liberal education and integrative learning. *Issues in Integrative Studies*, 21, 1–8.
- [14] Mansilla, V. B. (2005). Assessing student work at disciplinary crossroads. *Change: The Magazine of Higher Learning*, 37(1), 14–21.

- [15] National Academy of Sciences, National Academy of Engineering, & Institute of Medicine. (2005). *Facilitating interdisciplinary research*. Department of Education.
- [16] Rhoten, D., Boix-Mansilla, V., Chun, M., & Klein, J. T. (2006). *Interdisciplinary education at liberal arts institutions*. Social Science Research Council.
- [17] Repko, Szostak & Buchberger, a.g.e.
- [18] OECD. (2019). *Knowledge for 2030: Conceptual learning framework*. OECD.
- [19] Repko, Szostak & Buchberger, a.g.e.
- [20] Biggs, J., & Tang, C. (2011). *Teaching for quality learning at university* (4th ed.). Open University Press.
- [21] Biggs & Tang, a.g.e.
- [22] Ullrich, L. E., Krafnick, A. J., Dumanis, S. B., & Forcelli, P. A. (2012). Drugs, the brain, and behavior: A graduate student-run comprehensive course in neuroscience. *Journal of Undergraduate Neuroscience Education*, 10(2), A105.
- [23] Getzels, J. W., & Guba, E. G. (1957). Social behavior and the administrative process. *The School Review*, 65(4), 423–441.
- [24] Hannan, M. T., & Freeman, J. (1977). The population ecology of organizations. *American Journal of Sociology*, 82(5), 929-964.
- [25] Miles, M. B. (2016). *Disiplinlerarası çalışmalar ve araştırma yöntemleri*.
- [26] TÜBİTAK 3005 Projesi (No: 123K708). *Disiplinlerarası çalışmalar ve yükseköğretim üzerine proje raporu*.
- [27] YÖK. (2020). *Yükseköğretimde yeni YÖK projeleri: Yükseköğretimde ihtisaslaşma ve misyon farklılaşması, bölgesel kalkınma odaklı üniversiteler*. Yükseköğretim Kurulu.
- [28] YÖK, a.g.e.
- [29] YÖK. (2020). *Yükseköğretimde yeni YÖK projeleri: Yükseköğretimde ihtisaslaşma ve misyon farklılaşması, araştırma üniversiteleri*. Yükseköğretim Kurulu.
- [30] Şekil 3'te bu grupta tanımlanmıştır.
- [31] Türkiye'de araştırma üniversiteleri (n=23), Bölgesel Kalkınma Üniversiteleri (n=22), Tematik Üniversiteler (n=25), Kitle Üniversiteleri (n=20) olmak üzere toplam 90 üniversitenin 11.019 programı incelenmiştir.
- [32] Stanford Magazine. (2021). *Interdisciplinary programs draw praise, criticism*. <https://stanfordmag.org/contents/interdisciplinary-programs-draw-praisecriticism>
- [33] Times Higher Education. (2023). *University of Toronto*. <https://www.timeshighereducation.com/world-university-rankings/universitytoronto>
- [34] UCEAP. (2023). *University College London: Academics*. <https://uceap.universityofcalifornia.edu/programs/university-collegelondon/academics>

- [35] Tsinghua University. (2023). *Overview of international student programs*.
- [36] Sonuçlar TÜBİTAK 3005 Projeleri kapsamında yürütülen 123K708 numaralı projeden elde edilen (tez, makale, çalıştay raporlar vb.) bilimsel yayınlardan derlenmiştir.
- [37] Bucciarelli, L. (2003). *Engineering philosophy*. DUP Satellite; an imprint of Delft University Press.
- [38] Ullrich et al., a.g.e.
- [39] Bu tablo, YÖK (2019) “Geleceğin Meslekleri” listesi ile Dünya Ekonomik Forumu (2023) “The Future of Jobs” raporundaki bulguların derlenmesi ve sentezlenmesiyle oluşturulmuştur.
- [40] Tonbul, Y. (2019). *Öğrenciler ve akademik tez danışmanları için lisansüstü eğitim kılavuzu*. Akademisyen Kitapevi.
- [41] Buss, J. (2003). Why interdisciplinary graduate programs attract great students. *Merrill Series on the Research Mission of Public Universities*, 37–40.
- [42] Eisenberg, L., & Pellmar, T. C. (Eds.). (2000). *Bridging disciplines in the brain, behavioral, and clinical sciences*. National Academies Press.
- [43] Baysal, A., Ada, S., & Şahin, M. (2005). Eğitim fakültelerinde görev yapan öğretim elemanlarının lisansüstü eğitime öğrenci seçme konusundaki görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 229-236.
- [44] (<http://depts.washington.edu/bpsd/prospective-students-2/application-criteria/>)
- [45] Gardner, S. K., Szostak, R., & Repko, A. (2011). “A jack of all trades and a master of some of them”: Successful students in interdisciplinary PhD programs. *Issues in Interdisciplinary Studies*, 29, 103-126.
- [46] Tonbul, a.g.e.
- [47] Boden, D., & Borrego, M. (2011). Disiplinler arası araştırmanın önündeki akademik bölümler ve ilgili örgütsel engeller. *Gözden Geçirilen Yüksek Öğretim*, 8, 1–14.
- [48] Buss, a.g.e.
- [49] Aalto University Design Factory. (t.y.). *Philosophy: Passion-based co-creation*. Aalto University. <https://designfactory.aalto.fi/>
- Einstein Center Digital Future. (t.y.). *Interdisciplinary research for digitalisation*. <https://www.digital-future.berlin/en/about-us/>
- Hasso Plattner Institute of Design at Stanford. (t.y.). *The d.school guide: Radical collaboration*. Stanford University. <https://dschool.stanford.edu/about>
- MIT Media Lab. (t.y.). *Overview: Antidisciplinary research*. Massachusetts Institute of Technology. <https://www.media.mit.edu/about/overview/>
- University College London. (t.y.). *UCL grand challenges: Solving global problems*. UCL Research Strategy. <https://www.ucl.ac.uk/grand-challenges/>
- University of Helsinki. (t.y.). *Research groups and units: Cross-disciplinary approach*. <https://www.helsinki.fi/en/research/research-groups>

- [50] Buradaki sonuçlar projeden ve proje kapsamında üretilen tezden elde edildi.
- [51] Kilmen, S. (2007). Lisansüstü eğitimi giriş sınavının ve lisans diploma notunun yüksek lisans başarısını yordama gücü. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 176–189.
- [52] Kahya, M., & Koşar, D. (2023). Öğretim üyelerinin lisansüstü öğrencilerden beklentilerinin incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 24(1), 59-74.
- [53] Tonbul, a.g.e.
- [54] Kildurff, M., & Brass, D. J. (2010). Organizational social network research: Core ideas and key databases. *Academy of Management Annals*, 4, 317–357.
- [55] Miles, a.g.e.
- [56] Daft, R. L., & Lengel, R. H. (1986). Organizational information requirements, media richness and structural design. *Management Science*, 32(5), 554–571.
- [57] Blumer, H. (1975). Comments on ‘Parsons as a symbolic interactionist’. *Sociological Inquiry*, 45, 59–62.
- [58] Gebbie, K. M., et al. (2008). Training for interdisciplinary health research: Defining the required competencies. *Journal of Allied Health*, 37(2), 65–70.
- [59] Şekil 15 Maloshonok ve Terentev (2019); Petridou ve Sparf, (2017); Tonbul, 2014; Tonbul, 2019 kaynakları dikkate alınarak oluşturulmuştur.
- [60] Örnekler ağırlıklı bu araştırmanın sonuçlarına dayalı olsa da alanyazından da yararlanılmıştır. Uygulanma düzeyleri proje kapsamındaki verilerden elde edilmiştir.
- [61] Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Prentice-Hall.
- [62] Carver, C. S., & Scheier, M. F. (1999). Themes and issues in the self-regulation of behavior. In *Perspectives on behavioral self-regulation: Advances in social cognition* (Vol. 12, pp. 1–105).
- [63] Senge, P. M. (2020). *Beşinci disiplin: Öğrenen organizasyonların kuramı ve uygulaması* (A. Çavdar, Çev.). Yapı Kredi Yayınları.
- [64] Barnes, B. J., & Austin, A. E. (2009). The role of doctoral advisors: A look at advising from the advisor’s perspective. *Innovative Higher Education*; Kram, K. E. (1985). *Mentoring at work*; Council of Graduate Schools. (1990). *Research student and supervisor*.
- [65] Gatfield, T. (2005). An investigation into PhD supervisory management styles: Development of a dynamic conceptual model and its managerial implications. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 27(3), 311-325.
- [66] Maxwell, T. W., & Smyth, R. (2011). Higher degree research supervision: From practice to theory. *Higher Education Research & Development*, 30(2), 219-231.

- [67] Murphy, R. J., Bain, J. D., & Conrad, L. (2007). Orientations to research higher degree supervision. *Higher Education*, 53(2), 209-234.
- [68] Bu tablo Denicolo, 2004; Heath, 2002; Howard, 1992; Mathews, 2003; Tonbul, 2019; Vilkinas, 2005 kaynaklarından derlenerek hazırlanmıştır.
- [69] Pajewski, S. G. (2007). *Engagement in academic advising: A comparison between students in interdisciplinary programs and students in noninterdisciplinary programs* [Doctoral dissertation].
- [70] Pajewski, a.g.e.
- [71] Gordon, G. (2002). Interdisciplinary research and education: Challenges and opportunities. *National Academy of Sciences Workshop*.
- [72] Lyall, C., & Meagher, L. (2012). A masterclass in interdisciplinarity: Research into practice in training the next generation of interdisciplinary researchers. *Futures*, 44(6), 608–617.
- [73] Heath, T. (2002). A quantitative analysis of PhD students' views of supervision. *Higher Education Research & Development*, 21(1), 41-53.
- [74] Gordon, a.g.e.
- [75] Bolman, L. G., & Deal, T. E. (2008). *Reframing organizations: Artistry, choice, and leadership*. Jossey-Bass.
- [76] Kitabın sonundaki araştırmada çok sayıda metafora yer verilmiştir.
- [77] Gümüş ve Gök, 2016; Rice et. al., 2000; Tonbul, 2017; Tonbul, 201
- [78] Dissertation Advisor. (2012). *Managing the dissertation process*.